

4462

JAROSŁAW ŁOMNICKI

WILLIAM L. BROWN

SPIS MRÓWEK
LWOWA I OKOLICY

LWÓW 1928

TŁOCZONO W DRUKARNI UNIWERSYTECKIEJ, LWÓW, UL. PIEKARSKA 3.

B.

JAROSŁAW ŁOMNICKI

SPIS MRÓWEK
LWOWA I OKOLICY

*Énumération des fourmis de Léopol et de ses
environs.*

LWÓW 1928

TŁOCZONO W DRUKARNI UNIWERSYTECKIEJ, LWÓW, UL. PIEKARSKA 3.

W pracach ubiegłego stulecia, odnoszących się do mrówek w znaczeniu rodziny mrówkowatych (*Formicidae*), spotykamy także uwzględniony Lwów i jego okolice. Najstarsze wiadomości spotykamy w jednej z prac myrmekologa Mayr'a, następne w pracach naszych zoologów Nowickiego i Wierzejskiego. Wszystkie dalsze wiadomości o mrówkach Lwowa pochodzą już z czasów nowszych. Tak starsze jak i nowsze wiadomości zostały wciągnięte w ten spis i opatrzone cyframi arabskimi w nawiasach, odnoszącymi się do liczb porządkowych dołączonego wykazu piśmiennictwa, zajmującego się fauną mrówek Lwowa i okolicy.

Nie uwzględniono w spisie z podanych przez Mayr'a (1) mrówek: „in Galizien bei Lemberg (Wlastirios)“, jedynie *Formica herculeana* Nyl. (= *Camponotus herculeanus* L.), gdyż ta mrówka w paśmie Karpat wraz z Tatrami pospolita i jako bardzo wielka łatwo w oczy wpadająca nie została później w okolicy Lwowa znaleziona i możliwe jest, że dostała się Mayr'owi jako lwowska wskutek zbyt szerokiego pojęcia przez Wlastirios'a okolic Lwowa, złowiona w którejś z najbliższych miejscowości Karpat, gdyż mniej wydaje się prawdopodobna omyłka Mayr'a w oznaczeniu. Z mrówek, podanych przez Wierzejskiego (4) ze Lwowa i okolicy wypuszczono ze spisu dwie, mianowicie *Lasius emarginatus* Latr. i *Formica gagates* Latr., jako mrówki południowe, wkraczające w obszar Rzeczypospolitej doliną Dniestru jedynie w jarowy obszar południowo-wschodniej połaci Podola i następnie w okolicach Lwowa nie znalezione.

Nieopatrzone cytatami w sposób wyżej wymieniony mrówki podano przeważnie na podstawie zbioru głównego Muzeum im. Dzieduszyckich, zestawionego i uzupełnianego głównie przez własne zbieranie. Okazy nie pochodzące z własnego zbierania odznaczono osobno; wszystkim, którzy ich dostarczyli a których nazwiska w odpowiednich miejscach w ciągu spisu podano, wyrażamy wdzięczność. Starsze zbiory mrówek tegoż Muzeum nie zostały tu uwzględnione, gdyż wymagają jeszcze rewizji. Krótkość czasu nie dozwoliła też uwzględnić wszystkie nagromadzone materiały w przeważającej części nieoznaczone, jednak one nie dozwolą przypuszczać wiele nowych faktów zanotować, gdyż wybitniejsze zwykle publikowano i dowodowe okazy prawie zawsze wkładano do zbioru.

Oznaczenia własne oparte są głównie na pracach: Mayr'a „Die Europäischen Formiciden. Wien 1861“ i André'go „Les fourmis. Spec. des Hyménoptères. II. Beaune 1881“. Korzystano też z innych prac.

Przy gatunkach, które w przyszłości wymagają dalszego studjum, zaznaczono to osobno. Prace cytowane nie jako źródła do fauny Lwowa i okolicy, ale z innych powodów, wymienione są pod tekstem spisu na odpowiednich stronicach w przypiskach w sposób zwykle przyjęty. W porządku wyliczenia trzymamy się nowszej pracy Forel'a: „Die Ameisen der Schweiz 1915“. W synonimice korzystano z dr. C. Dalla Torre'go: „Cat. Hym. Lipsiae 1893“.

Dla samców ♂, samic ♀ i robotnic ♀ używamy zwykle przyjętych znaków; w datach oznaczają rzymskie cyfry miesiące, arabskie przed rzymską cyfrą dni miesiąca, a po niej lata. Okolice Lwowa pojęto tak, że włączono do nich jeszcze Janów na zachodzie, Hodowicę na południu, Winniki na wschodzie, Brzuchowice i Chowaniec na północy. O tym obszarze piszemy: „u nas“, zamiast powtarzać „we Lwowie i okolicy“.

Ponerinae:

Ponera Latreille. Złońnica.

1. **P. coarctata** Latr. (= *contracta* Latr.). L. zwyczajna.

♀ Lwów 19. IX. 09. — ♀♀ Lwów 10. IX. 19. w rzeczywistości przy ul. Teatyńskiej l. 11. wysiał z pomiędzy korzeni lilaku (*Syringa*) dr. K. Smulikowski. Należy do rzadszych u nas gatunków.

Myrmicinae:

Tetramorium Mayr. Murawka Nowicki.

2. **T. caespitum** L. M. darniowa.

Podana już przez Nowickiego (2) i Wierzejskiego (4). Janów (Noskiewicz) (10). Bardzo pospolita. ♂ ♀ ♀ k. lasu Krzywczyc 28. VI. 14., Majerówka 11. VI. 17., Janów-Jaryna 6. VII. 16. — ♀ ♀ ul. Sykstuska 10. VIII. 20. — ♀ Kleparów 22. IX. 11., Wulka. Gatunek ten jest do pewnego stopnia synantropijny.

Robotnice są we Lwowie i okolicy zmienne co do barwy i rzeźby pomostka i zapomostka.

Strongylognathus Mayr. Sierpnica.

3. **S. testaceus** Schenck. S. płowa.

Raz tylko w okolicy Lwowa na Polach Plichowskich (Kleparów) przy rogatce Janowskiej zebrano ♀♀ 22. IX. 11. (5).

Anergates Forel. Nieróbka.

4. **A. atratulus** Schenck. N. czarniawa.

♀ skrzydlata 29. V. 16. we Lwowie między ulicami Szumlańskiego i Szeptyckich (6). Wielka rzadkość.

Formicoxenus Mayr. Gładyszek Noskiewicz.5. **F. nitidulus** Nyl. G. mrowiskowy.

♀ bezskrzydła: Janów (las) 27. VII. 16. w gnieździe *Formica rufa* L. — Lesienice 1924. u *Formica rufa* L. (Stöckl).

Myrmecina Curtis. Nieżywka.6. **M. graminicola** Latr. (= *Latreillei* Curt.). N. skryta.

§ Zniesienie, Winniki VIII. 1910.

Leptothorax Mayr. Wysmuklica.

Subg. *Leptothorax* Mayr s. str. Wysmuklica.

7. **L. Nylanderi** Först. W. Nylandera.

§ Winniki VIII. 10.

8. **L. interruptus** Schenck. W. przzerwana.

§ Winniki VIII. 10. (*Specimen fasciâ abdominis non interruptâ*).

Subg. *Mychothorax* Ruzsky. Smuklica.

9. **L. acervorum** F. S. zwyczajna.

§ Pohulanka-Łyczaków 19. VI. 12.

10. **L. muscorum** Nyl. S. mchowa.

§ Brzuchowice 6. VI. 12., Janów 10. VIII. 16.

Myrmica Latreille. Wścieklica Jundziłł.

Subg. *Myrmica* Latr. s. str.

11. **M. laevinodis** Nyl. W. zwyczajna.

Pospolity ten gatunek podaje z okolic najbliższych Lwowa Wierzejski (3). W zbiorze Muzeum im. Dzieduszyckich: ♀ Krzywcyce.

12. **M. ruginodis** Nyl. W. podobna.

Ze Lwowa i okolic podają ten gatunek Nowicki (2) i Wierzejski (3 i 4). Muzeum im. Dzieduszyckich: ♀ Krzywcyce (Chomic) 18. VII. 17.

13. **M. scabrinodis** Nyl. W. uszatka.

Ze Lwowa z okolicami podaje ten gatunek Nowicki (2), z Janowa Wierzejski (3). W pracy nowszej (4) wyszczególnia ten autor ♀ 27. VIII. i ♂ 29. VIII. z Janowa. Noskiewicz (10) podaje Biłohorszcze i Janów.

Muzeum im. Dzieduszyckich: ♂ ♀ i § Dziki Rów we Lwowie 25. VIII. 15. — ♂ Chomic 18. IX. 20. zb. dr. Noskiewicz z roju w dzień parny, bez wiatru, k. południa. ♂ Biłohorszcze 2. X. 09. — ♀ Krzywcyce, Biłohorszcze 2. X. 09. i 2. X. 21.

Gatunek pospolity u nas, wymaga bliższych jeszcze studjów; nasz np. samiec okazuje odstępstwo od opisu Nylandera. Być może, że lwowskie osobniki będzie trzeba przydzielić do osobnego podgatunku.

14. **M. rugulosoides** For. W. mszarna.

♂ Biłohorszcze 2. X. 21. O ile forma ta przedstawia osobny gatunek i o ile zgadza się z okazami Forela, pozostawiamy dla studiów dalszych w przyszłości.

15. **M. rugulosa** Nyl. W. marszczysta.

Z okolic Lwowa podaje tę wścieklicę już Mayr (1), a następnie ♀ ze Lwowa i Hołoska Wierzejski (4). W Muzeum im. Dzieduszyckich są ♀ i ♂ zebrane z gniazda przy ulicy przy samym gmachu Muzeum 13. IX. 19.

16. **M. Schencki** Em. W. Schencka.

♂ Janów - Jaryna, Krzywcyce (Chomic). Niezbyt pospolity gatunek.

Stenammas Westwood. Otrupka.17. **S. Westwoodi** Westw. O. Westwooda.

♀ i ♂ Biłohorszcze 22. V. 12. — ♂ Brzuchowice 16. VI. 27. w lesie pod liśćmi na ziemi. — ♂ Lwów (bez bliższego określenia okolicy) 12. IV. 17. zb. p. Grolle.

Rzadki ten gatunek wymaga dokładniejszego studjum, zwłaszcza, że niedawno ukraińskie otrupki opisano jako odrębne gatunki, mianowicie okaz kijowski jako *Stenammas golosejevi* Karawajew¹⁾, a okazy z dalszej okolicy Charkowa jako *Stenammas ucrainicum* Arnoldi.²⁾

Solenopsis Westwood. (=Diplorhoptrum Mayr). Społecznicza Nowicki.

18. **S. fugax** Latr. S. karłowata.

Podają ze Lwowa i z okolic Nowicki (2) i Wierzejski (3 i 4). Muzeum im. Dzieduszyckich posiada ♂ ♀ ♂ z Wulki 8. IX. 17.. ♂ z Wulki 8. V. 10. Wierzejski (4) podaje ♂ ze Lwowa 6. X. Dość częsta,

Dolichoderinae:**Dolichoderus** Lund.

Subg. Hypoclinea Mayr. Nadrzewnica.

19. **D. quadripunctatus** L. N. czteroplamka.

♂ podaje ze Lwowa Wierzejski (4). Muzeum im. Dzieduszyckich posiada ♀ z Hodowicy koło Lwowa 24. VIII. 18. Gatunek rzadki u nas.

Tapinoma Förster. Koczownicza Noskiewicz.20. **T. erraticum** Latr. K. czarna.

♀ bezskrzydła (królowa) z ♂♂: Stradcz k. Janowa 24. V. 22. — ♀ Winniki VIII. 1910. U nas dość rzadki ten gatunek wymaga bliższego

¹⁾ 1. W. Karawajew. Myrmekologische Fragmente. Труды Фізично-Мат. Відділу Укр. Акад. Наук. Т.IV. Київ 1926. Str. 68—69.

2. В. Караваяев. Фауна мурашок України Тамже. Str. 260,

²⁾ K. W. Arnoldi. Studien über die Systematik der Ameisen. II. *Stenammas* Westw. Zool. Anz. LXXV. Str. 199—215.

studjum tembardziej skoro ukraińskie okazy zaliczono do *subsp. ambiguum* Em. jako *var. revolutionis* Karav.¹⁾

Formicinae:

Lasius Fabricius. Hurtnica Nowicki.

Subg. *Dendrolasius* Ruzsky. Kartoniarka.

21. **L. fuliginosus** Latr. K. czarna.

Podają Nowicki (2) ze Lwowa z okolicami i Wierzejski (4) ♀♀ ze Lwowa a ♀ z Kulparkowa 11. VII. Także podano już ♀ z Wulki (8). W Muzeum im. Dzieduszyckich są ♂ ♀ ♀ z Wulki 14. VI. 14. i z Czartowskiej Skały 22. VI. 17. Pospolity gatunek.

Subg. *Chthonolasius* Ruzsky. Podziemnica.

22. **L. flavus** F. P. zwyczajna (żółta).

Gatunek podany już przez Nowickiego (2) ze Lwowa z okolicami. W Muzeum im. Dzieduszyckich: ♂ ♀ ♀ Dziki Rów we Lwowie 25. VIII. 15. — ♀ Wulka 1910., Lwów—Pasiaki 1919. Pospolity gatunek.

23. **L. affinis** Schenck. P. podobna.

Nowicki (2) i Wierzejski (3 i 4) podają ten gatunek ze Lwowa i z okolic.

24. **L. umbratus** Nyl. P. cieniolutna.

Nowicki (2) i Wierzejski (3) podają ze Lwowa i z okolic, Wierzejski (4) wyszczególnia: ♀ Lwów 7. V., ♂ Zniesienie 1. VIII. Ze zbioru Muzeum im. Dzieduszyckich można podać następujące daty: ♂ ♀ ♀ Wysoki Zamek 23. VII. 22. — ♂ ♀ Wulka 20. VII. 17. — ♂ ♀ (bezskrzydła) Lwów 14. IX. 19. — ♀ ♀ Lwów 14. IX. 15. (zb. prof. dr. Siemiradzki). — ♀ ♀ Snopków 26. VIII. 15. — ♀ ♀ Lwów (mieszkanie prof. Dra Siemiradzkiego) 8. XI. 17. — ♀ Snopków 20. IX. 09. We Lwowie nie rzadki gatunek.

Na ciekawy fakt zwróciła moją uwagę Marja Łomnicka (moja córka): Dnia 30. V. 1918 na Wulce na pniu starego dębu, w ścieżce kartoniarki chodziły zgodnie z robotnicami teje mrówki domieszane robotnice podziemnicy cieniolutnej. Interesujące jest w tym wypadku przyjęcie zwyczajów kartoniarki przez podziemnicę, której z reguły nie widuje się chodzącej ścieżkami jak inne hurtnice (8). Zupełnie takie samo spostrzeżenie uczynił Donisthorpe²⁾ w lipcu 1918 r.

¹⁾ 1. В. Караваев. Фауна мурашок України. Укр. Акад. Наук. Труды Фізично-Математ. Відділу. Т. IV. вип. 4. Київ. 1926. Str. 273.

2. W. Karawajew. Ameisen aus dem paläarktischen Gebiet. II. Тамзе 1927. Str. 338—339.

²⁾ Donisthorpe, H. St. J. K. Myrmecophilous Notes for 1918. Ent. Record, 31, 3—4 (1919). [Tej pracy nie mieliśmy w rękę, a cytujemy ją podług wiadomości, zawartej w jednej z późniejszych prac H. Donisthorpe'a].

i Wasmann¹⁾ w maju 1923 z tą różnicą, że zamiast podziemnicy *L. umbratus* Nyl. obserwowali pokrewną *L. mixtus* Nyl.

Subg. *Lasius* Fabricius s. str. Hurtnica Nowicki.

25. **L. brunneus** Latr. H. trwożliwa (nadrzewna).

♂ Lwów, pod ratuszem 16. V. 18., Winniki, Hodowica. W pewnym stopniu synantropijna.

26. **L. niger** L. H. pospolita (czarna).

Jest to jeden z najpospolitszych gatunków mrówek; podaje ją ze Lwowa z okolicami już Nowicki (2). Muzeum im. Dzieduszyckich: ♂ i ♀ Lwów 7. VIII. (*in cop.*), ♀ Łyczakowskie przedmieście, ♀ Lwów (na kalinie przy mszycach zb. dr. B. Dybowski). Gatunek wybitnie synantropijny.

27. **L. alienus** Foerst H. podobna.

Podaje z okolic najbliższych Lwowa Wierzejski (3). — Muzeum im. Dzieduszyckich: ♂ ♀ ♀ Krzywczyce 17. IX. 13. — ♀♀ Hołosko Wielkie (Stawki) 14. IV. 18. Wydaje nam się w przeciwieństwie do poprzedniego gatunkiem antropofobnym.

Formica Linné. Mrówka lud.

Subg. *Formica* Linné s. str. Mrówka lud.

28. **F. truncorum** F.²⁾ (= *truncicola* Nyl.). M. pniakowa.

♂ ♀ Brzuchowice 17. VIII. 16. U nas nie jest ta mrówka pospolita.

29. **F. pratensis** Retzius (= *congerens* Nyl.). M. łąkowa.

Już Mayr (1) zna tę mrówkę z okolicy Lwowa. Muzeum im. Dzieduszyckich: ♀♀ Wulka 4. i 21. X. 09. U nas nie jest pospolita.

30. **F. rufa** L. M. rudnica.

Należy do charakterystycznych i pospolitych mrówek naszych lasów; buduje olbrzymie nieraz mrówiska. Podaje ją ze Lwowa z okolicami już Nowicki (2). W mieście spotykane okazy skrzydlate przynoszone są zapewne wiatrem z okolicznych lasów. Muzeum im. Dzieduszyckich: ♂ ♀ Las Krzywczycki 19. V. 17., Janów 18. V. 22. — ♀ Lwów (podwórze muzealne) VI. 02., Lwów 13. V. (dr. J. P. Mazurek), Lwów 30. IV. 14., Zniesienie 15. V. 10. — Pseudogyne: Wysoki Zamek 17. IX. 19. — ♀ Janów (las) 27. VII. 16.

Gatunek *F. rufa* L. wymaga w przyszłości bliższych studjów, gdyż okazuje się zmienny w barwie i uwłosieniu. Jest prawdopodobne, że nasze okazy stanowią odmienną geograficzną rasę od okazów północy. Otrzymaliśmy z początkiem b. r. list od myrmekologa holenderskiego

¹⁾ Erich Wasmann S. J. S. C. Eine interessante Instinktregulation bei Ameisen (*Lasius mixtus* Nyl.). Atti della Pontificia Accademia Romana dei Nuovi Lincei, Ann. LXXXVI. Sess. VII. del 17 Giugno 1923, pp. 255—259.

²⁾ Zmianę dotąd długo używanej nazwy wprowadził Emery: Genera Insectorum: Formicinae 1925, p. 255. [Cytujemy podług pracy W. Karawajewa: Ameisen aus dem paläarktischen Gebiet. II. i t. d., jak wyżej, str. 346].

p. Stärcke'go, w którym pisze, że się na oryginalnych okazach Nylander'a o tem przekonał, iż Bondroit słusznie wyróżnia formy europejskiej równiny od alpejsko-borealnej *rufa* Nyl. Potrzebne będzie zbadanie tego gatunku w obszarze całej Polski i ustalenie, na jakie i jak rozsiedlone rozpada się rasy

Subg. Raptiformica Forel. Zbójnica.

31. **F. sanguinea** Latr. Z. krwista.

Już Nowicki (2) podaje tę mrówkę ze Lwowa z okolicami. U niej to obserwowano, w okolicy Lwowa, występowanie karłowatych samców (7) w społeczeństwie nawiedzonym przez *Lomechusa strumosa* Grav. Muzeum im. Dzieduszyckich: ♂ ♀ Rzęsna Polska 17. VI. 17. (dr. Noskiewicz). — ♂ (mikroanery¹⁾) i ♀ Hołosko Małe 4. VII. 20.

Subg. Serviformica Forel. Pierwomrówka.

32. **F. picea** Nyl. P. mszarnica.

Odkryta u nas przez Noskiewicza. Mszar przy Biłohorszczy 21. V. 21. i w Janowie 4. VI. 21. (10). W zbiorze Muzeum im. Dzieduszyckich, są z miejscowości podanych wyżej ♀ i ♀ bezskrzydłe.

33. **F. fusca** L. P. łagodna.

Pospolitą tę mrówkę podają Nowicki (2) i Wierzejski (3 i 4) ze Lwowa i okolic. Muzeum im. Dzieduszyckich: ♂ ♀ ♀ Las Lesienicki 22. VII. 17., Hodowica 23. VIII. 17. — ♀ Wysoki Zamek 17. III.

34. **F. rubescens** For. (= *rufibarbis* J. Łom. 1925). P. czerwionka. Uważana przez Forela: „Die Ameisen der Schweiz 1915“, str. 63. za „*varietas*” od pewnej rasy gatunku *fusca* L., naszym zdaniem okazuje się bliższą do *rufibarbis* F. niż do poprzedniego gatunku. Braliśmy ją poprzednio błędnie za właściwą *F. rufibarbis* F.²⁾, obecnie uważamy ją jako pokrewny z *rufibarbis* F. gatunek.

♀ ♀ Wulka 25. VI. 17., ♂ ♀ Las Krzywczycki 27. VI. 20., ♀ Krzywczyce 30. III.

35. **F. rufibarbis** Fabr. (= *piligera* J. Łom. 1925). P. krasnolica.

♀ i ♀ ♀ Krzywczyce (Chomic) 27. VI. 20. — Na Ratyńskiej Górze (koło tak zwanej niewłaściwie Miodowej Groty) 5. V. 18. w jednym gnieździe znaleziono ♀ bardzo różniące się barwą, jedną zwykłej barwy, drugą prawie całkiem czarną, z wyjątkiem szczęk górnych, trzonek różków pieszczeli i stóp. — ♀ Wulka 21. IX. 19.

Czy pod nazwą *F. cunicularia* Latr. przez Wierzejskiego (4) ze Lwowa podana mrówka należy do *F. rufibarbis* Fabr., za której synonizm uchodzi, czy też do *F. rubescens* For., nie jest nam wiadomo.

36. **F. cinerea** Mayr. P. zwirowa.

¹⁾ Nazwę: „Micranēr“ spotykamy już w dziele: H. Donisthorpe, F. Z. S., etc. British Ants. Plymouth 1915. na str. 35.

²⁾ J. Łomnicki: Przegląd polskich gatunków rodzaju mrówki. Pol. Pis. Ent. III. Lwów 1925. Str. 167—168, 171, 173, 179—182.

Ze Lwowa z okolicami podaje tę mrówkę Nowicki (2), z Janowa Wierzejski (3); ten Autor wyszczególnia z Janowa (4) ♀ 6. VII i ♂ 28. VIII. Forma lwowska (zbiór Muzeum im. Dzieduszyckich) zgadza się więcej z okazami piasków i moren niż z formą żwirowisk rzek górskich (11).

Polyergus Latreille. Zabora Nowicki.

37. **P. rufescens** Latr. Z. legionistka (9).

♂ ♀ ♂ Krzywczyce (Chomic) 18. VII. 17. — Dr. J. Noskiewicz spotykał tę mrówkę też na Starych Piecach przy Hołosku Wielkim. Piękny ten owad nie jest zatem u nas rzadkością.

Camponotus Mayr. Gmachówka Nowicki.

Subg. *Myrmentoma* Forel¹⁾.

38. **C. fallax** Nyl. G. zwodnicza.

♀ Pohulanka 21. V. 12. — ♂ Lwów i Winniki. Synantropijna, ogólnie rzadka, u nas jednak nie.

Subg. *Camponotus* Mayr. s. str.

39. **C. vagus** Scop. (= *pubescens* F.). G. ómawa.

Z okolicy Janowa podany ten gatunek przez Nowickiego (2), a z Janowa przez Wierzejskiego (3 i 4). Data okazów ♀ Muzeum im. Dzieduszyckich: Janów - Ostry Garb 28. VII. 16.

40. **C. ligniperda** Latr. G. drzewotoczna.

Duże ♀: Chowaniec 25. VII. 16. (zb. Dr. Kinel i Dr. Krasucki). ♂ Hołosko Wielkie (las) 17. VIII. 16.

Podany powyżej spis mrówek trzeba uważać jako inwentarz gatunków, znalezionych na obszarze Lwowa i okolicy, zarazem jako przedwstępną pracę do głębszych studjów, np. nad rasami tych gatunków, albo nad ekologicznymi zespołami Lwowa i okolicy.

Spodziewać się można jeszcze przybytków w gatunkach, ale nie wielu. Już ten spis ujawnia rys dodatni, mianowicie występowanie szczególnie biologicznie interesujących gatunków, jak np. sierpnica, nieróbka, pierwomrówka mszarnica i zabora, między którymi pierwsza a szczególnie druga przedstawiają zarazem wielkie rzadkości. Do rzadkości należy też otrupka.

Niespodzianek zoogeograficznych spis nie daje. Widać z niego jasno położenie Lwowa oddalone od ostatnich stanowisk medytterrańskich elementów, które znamionują jary południowo-wschodniej połaci polskiej części Podola, a także brak składników borealno-subalpejskich, występujących w pasmach Karpat.

¹⁾ В. Караваев. Фауна мурашок України і т. д. як wyżej, str. 276—277.

Wykaz piśmiennictwa do fauny mrówek Lwowa i okolicy.

1. Dr. G. Mayr: *Formicina austriaca*. Wien 1855.
2. Prof. dr. M. Nowicki: Przyczynek do owadniczej fauny Galicji. Kraków 1864.
3. Antoni Wierzejski: Przyczynek do fauny owadów błonkoskrzydłych (*Hymenoptera*). Spraw. Kom. Fiz. Kraków 1868.
4. A. Wierzejski: Dodatek do fauny błonkówek (*Hymenoptera*). Spraw. Kom. Fiz. VIII. Kraków 1874.
5. J. Łomnicki: Zarys fauny okolicy Lwowa. Sekcja fizjogr. Pol. Tow. Przyr. im. Kopernika. Przyroda Lwowa jej osobliwości i zabytki. Rozpr. i Wiad. z Muz. im. Dzied. T. I. 1914. Str. 110.
6. — Stanowiska krajowe nieróbki czarniawej. Zapiski naukowe. Rozpr. i Wiad. z Muz. im. Dzied. T. III. 1919. Str. 199 i 200.
7. — O mikrandrji u mrówki zbójnicy krwistej. Spraw. Tow. Nauk. R. I. Lwów 1921. Str. 105—106 i Kosmos, Lwów 1921. Str. 98—99.
8. — Ueber den Anfang der Kolonien der glänzendschwarzen Holzameise. Entomologischer Anzeiger. Jhg. II. Nr. 7. Wien 1922. Str. 79—80.
9. — O myrmekofilji zwierząt III. Słowo Polskie. Nr. 98 z dnia 7. maja 1922.
10. Jan Noskiewicz: Stanowiska Pierwomrówki mszarnicy (*Serviformica picea* Nyl.) w Małopolsce. Rozpr. i Wiad. z Muz. im. Dzied. T. VII—VIII. We Lwowie 1923. Str. 133—135.
11. J. Łomnicki: Przegląd polskich gatunków rodzaju mrówki. Pol. Pis. Ent. III. Lwów 1925. Str. 167.